

Bukk i fokus - eit skråblikk på hjorteforvaltninga

Holmefjord 24.04. 2025

Magnus Frøyen - Stiftinga Norsk Hjortesenter

Norsk Hjortesenter

- eit nasjonalt kompetansesenter -

Forvaltning av villhjort

Oppdrett

Kjøthandtering og rein mat

Innovasjon og verdiskaping

Dialog – formidling

Etablert som stiftelse år 2000

6 fast tilsette (drift, kurs, seminar, konsulent, produkter, mm.)

150 tamme og 150 ville hjortar på Svanøy!

Studenter og praktikanter frå heile verda

Viktige oppdragsgjevarar:

- Landbruks- og matdepartementet
- Miljødirektoratet
- Vestland fylkeskommune og kommunar i heile Norge
- Grunneigarar, hjortebønder, jegerar og folk flest

Den viktigaste jaktlova

Den viktigaste jaktlova

- Naturmangfoldlova:

§ 1. *(lovens formål)*

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

§ 4. *(forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)*

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5. *(forvaltningsmål for arter)*

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.

Nytt lovverk – artane meir i fokus

- Viltloven:

§ 1. (lovens formål)

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Kapittel 1 Formål, virkeområde og definisjoner

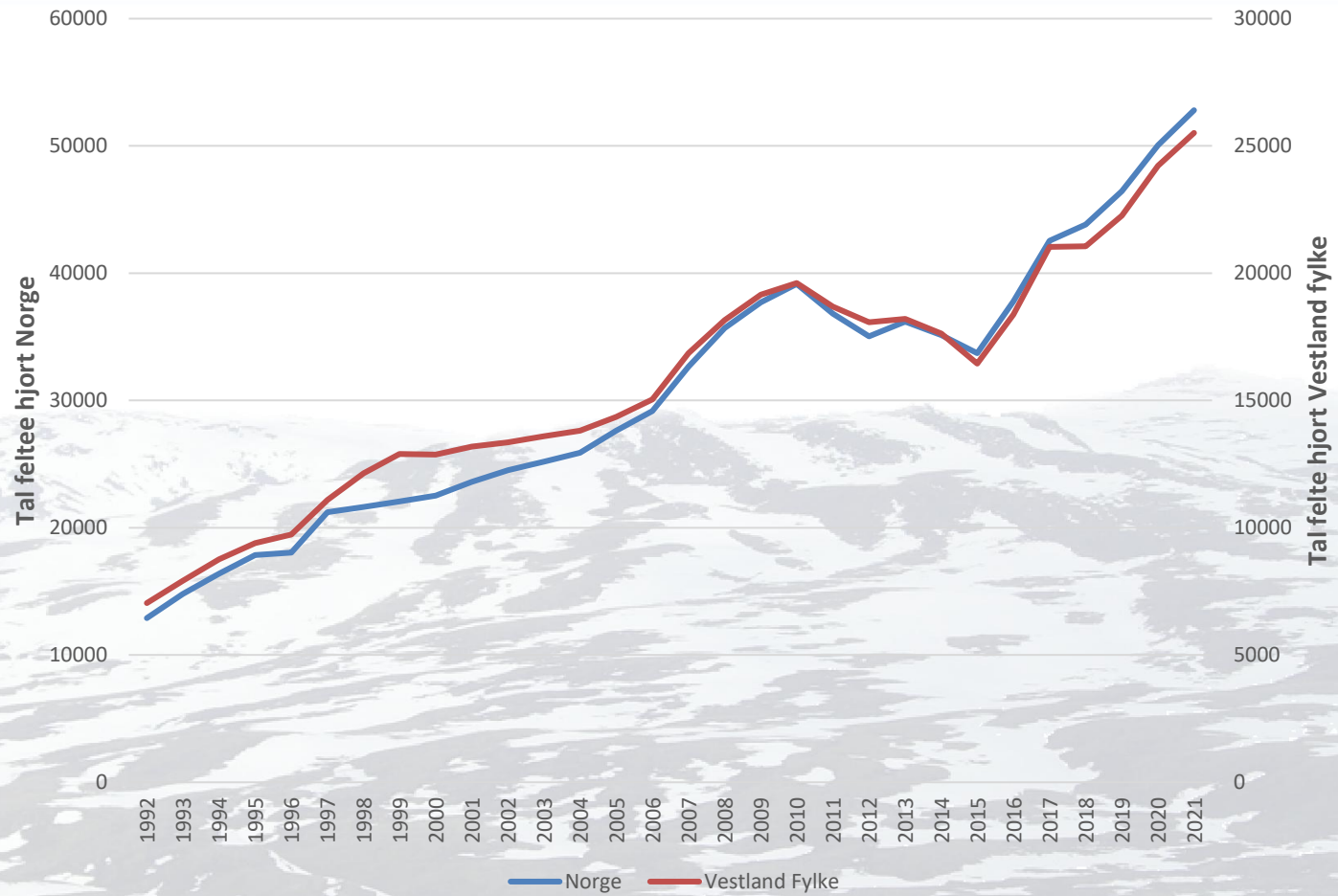
§ 1 Formål

Loven har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

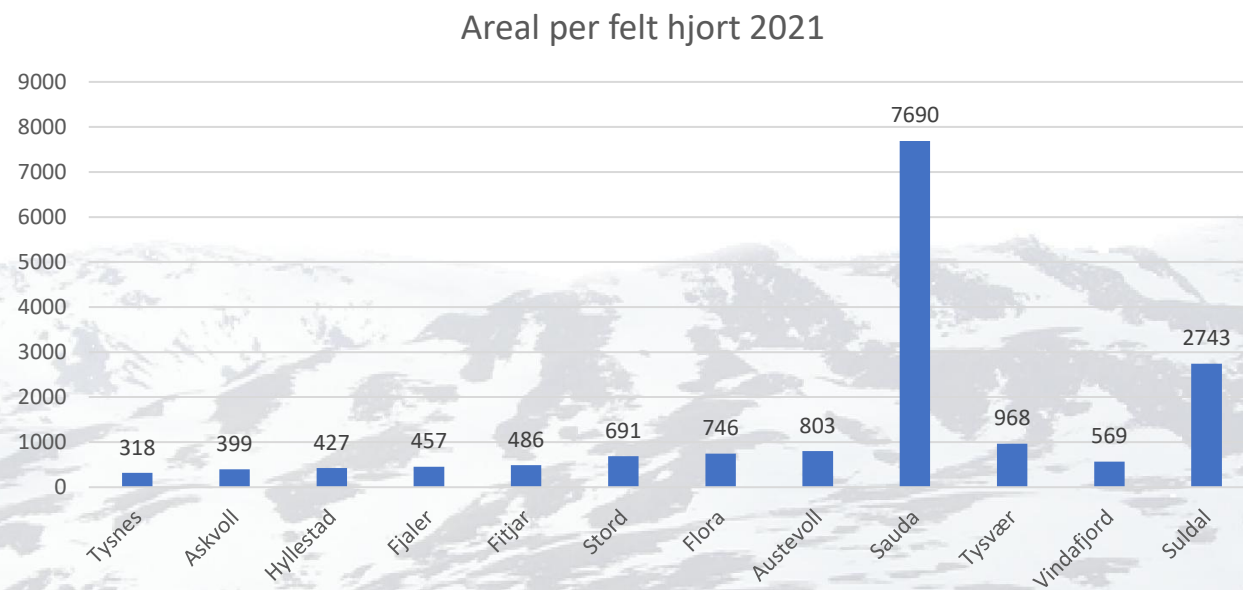
Innenfor denne ramme kan viltressursene høstes gjennom utøvelse av jakt og fangst, og reguleres gjennom felling og annen håndtering av vilt.

- **Ny viltressurslov:**

Felte hjort 1992 - 2021

Hjorten er ikkje likt fordelt

Hjorten er glad i gras...

Jan Bjørge taper over 100.000 kroner til hjorten

Mange bønder slit med at hjorten et opp avlingane som skulle ha gått til dyrefôr. Jan Bjørge Aarset fekk ikkje nok gras til ein einaste rundball då han skulle hauste i fjor.

Marius André Jenssen Stenberg
Journalist

Vi rapporterer frå Ertvågsøya i Aure

Publisert 19. mai 2021 kl. 07:48

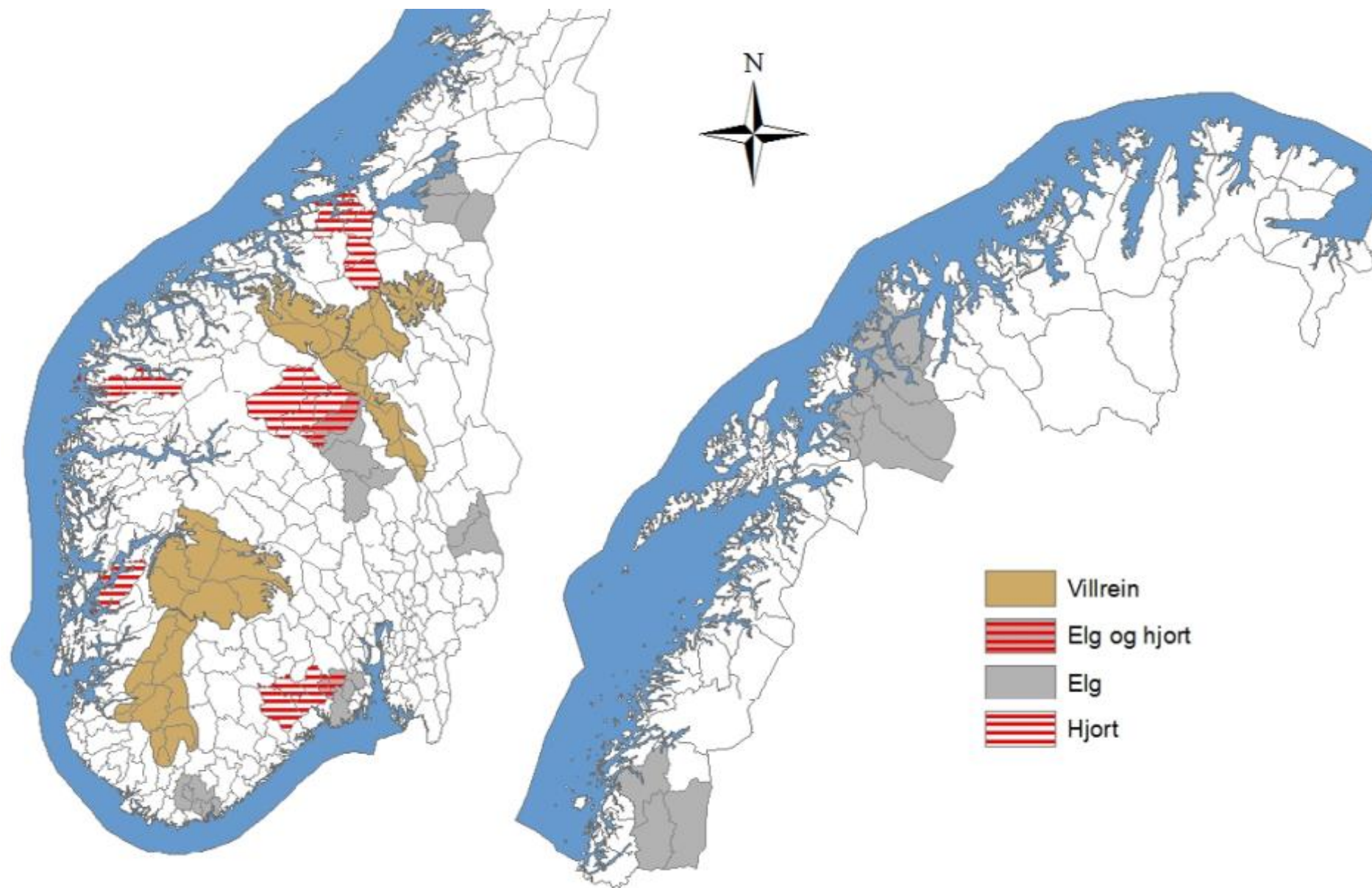
Artikkelen er mer enn to år gammel.

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt

- Samla inn kjevar og data frå felte dyr sidan 1991
- I tillegg ovariar frå voksne hodyr til 2011
- 3 regionar – Sør Trøndelag – SogF – Hordaland sidan starten
- F.o.m. 2012 - 2 nye regionar – Vestfold/Telemark og Oppland
- Har gjeve verdfull kunnskap om utviklinga i hjortebestandane i perioden

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt

NINA Rapport 571

Framtidig forvaltning av norske hjortebestandar – utfordringar knytt til bestandstettleik og demografi

Vebjørn Veiberg
Erlend Birkeland Nilsen
Mayumi Ueno

LAGSPILL

ENTUSIASME

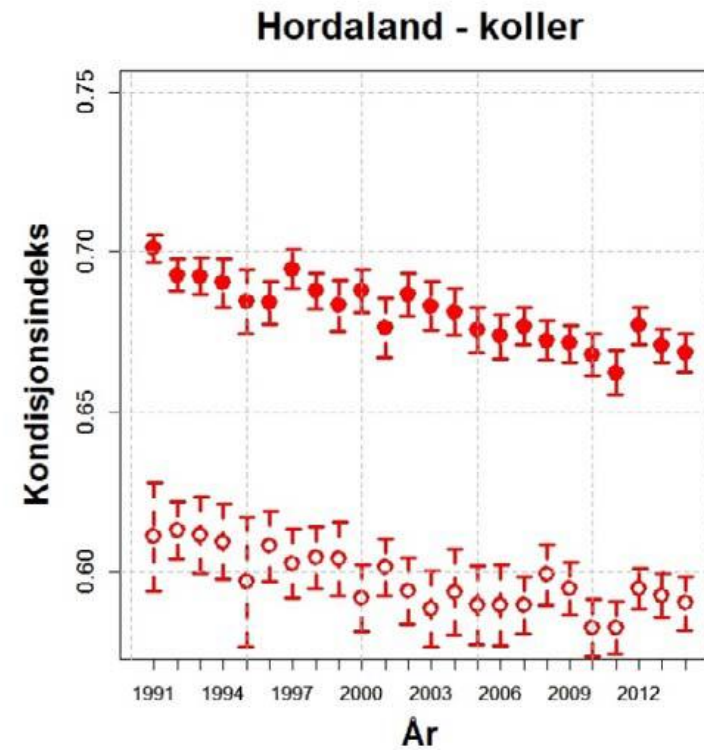
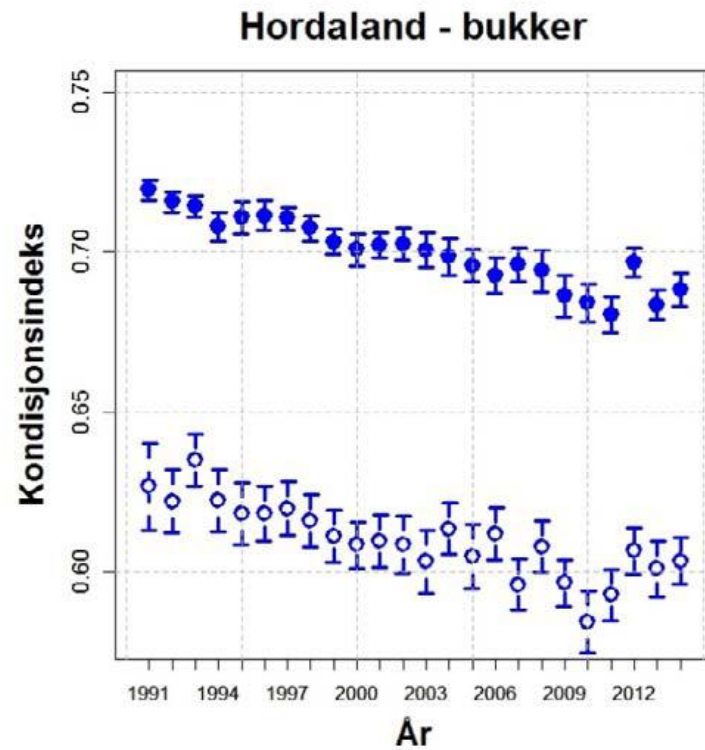
INTEGRITET

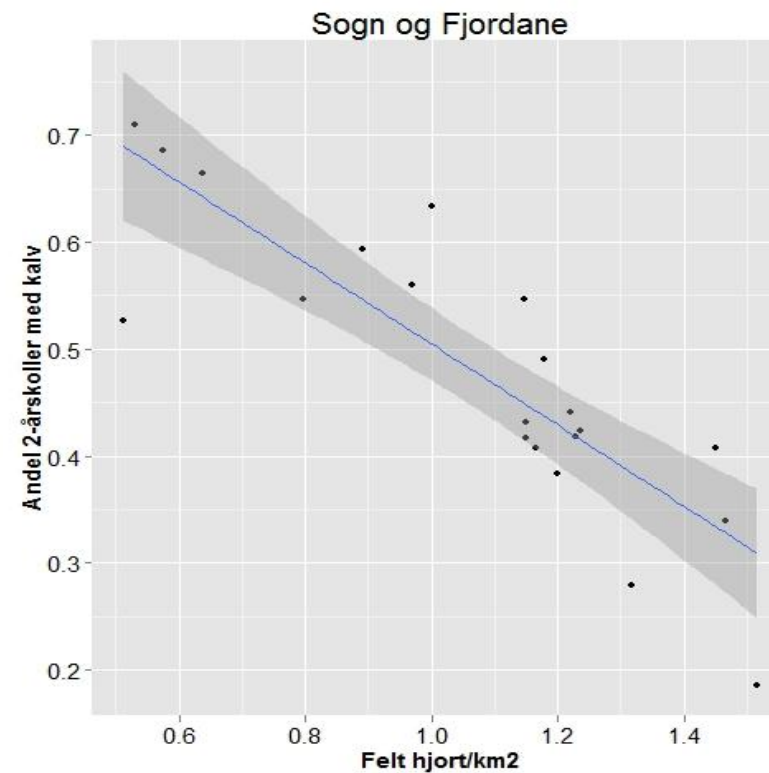
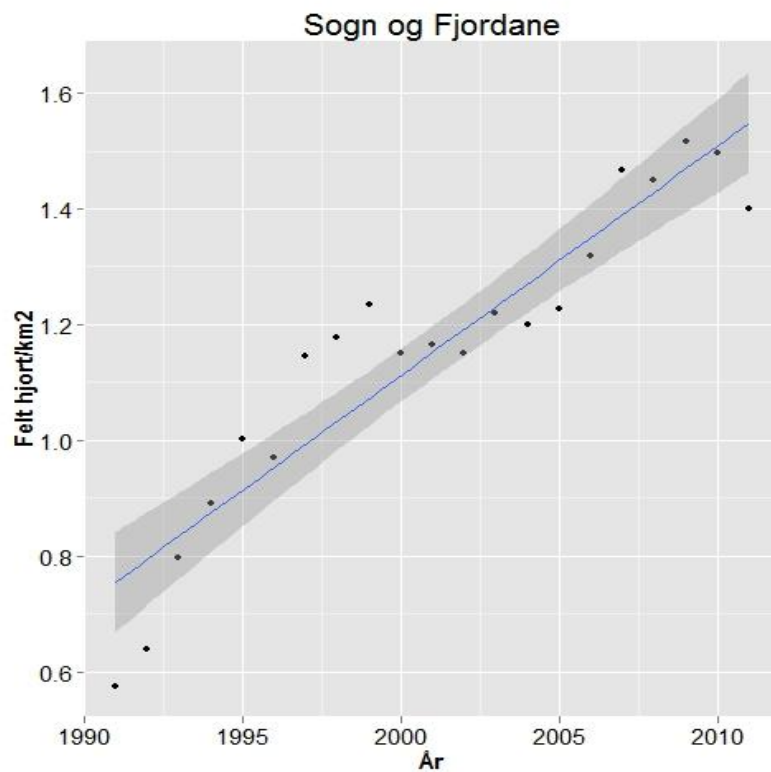
KVALITET

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger

Kondisjonsindeks for kalvar og ungdyr

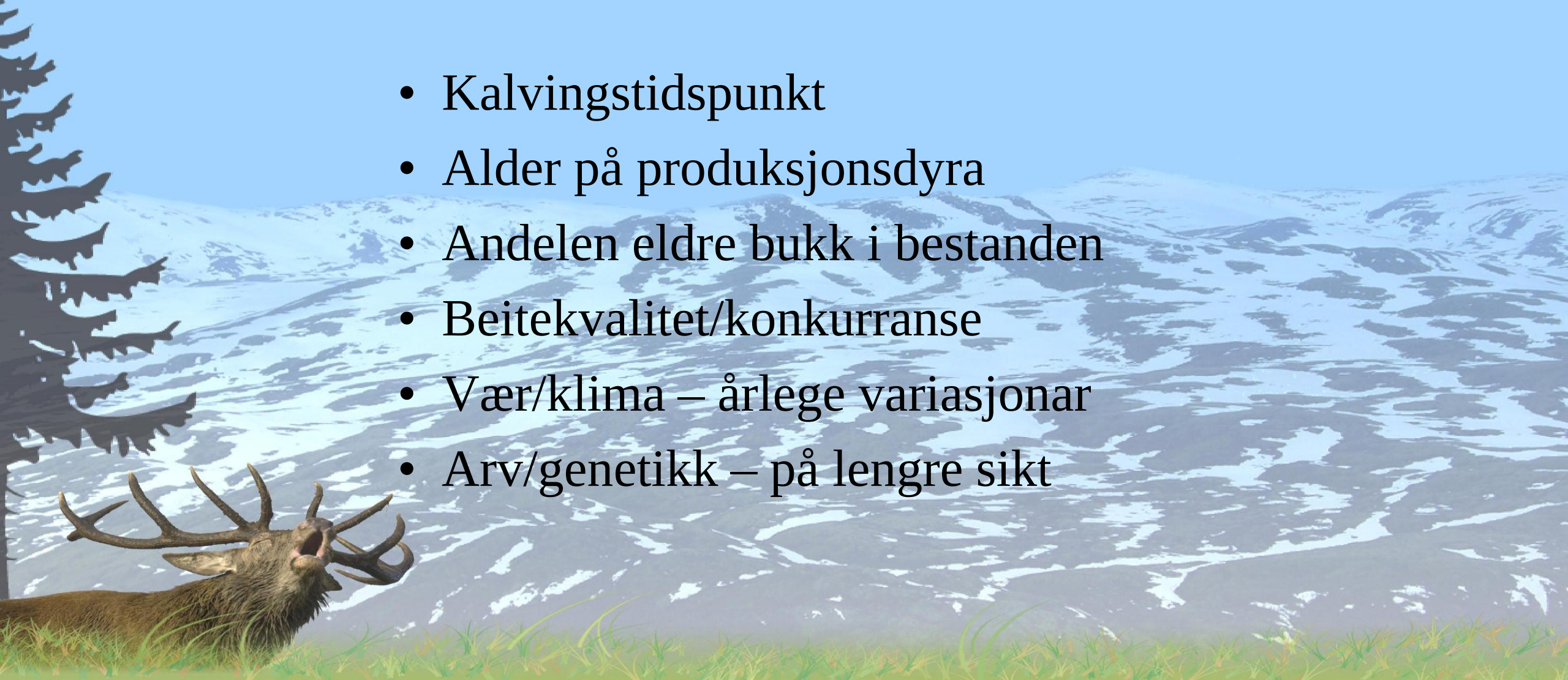
Reduksjon i produktiviteten

55 % nedgang i prosentdelen to-åringar som får kalv

Kva påverkar så kalvevektene ?

- Kalvingstidspunkt
- Alder på produksjonsdyra
- Andelen eldre bukk i bestanden
- Beitekvalitet/konkurranse
- Vær/klima – årlege variasjonar
- Arv/genetikk – på lengre sikt

Video

Video: Johan Trygve Solheim©

Brunst

- Hanndyra investerer «alt» for å pare seg
- Brøler – lett for jegeren å lokalisere
- Brunsttåke – lettare å kome innpå/lokke til seg

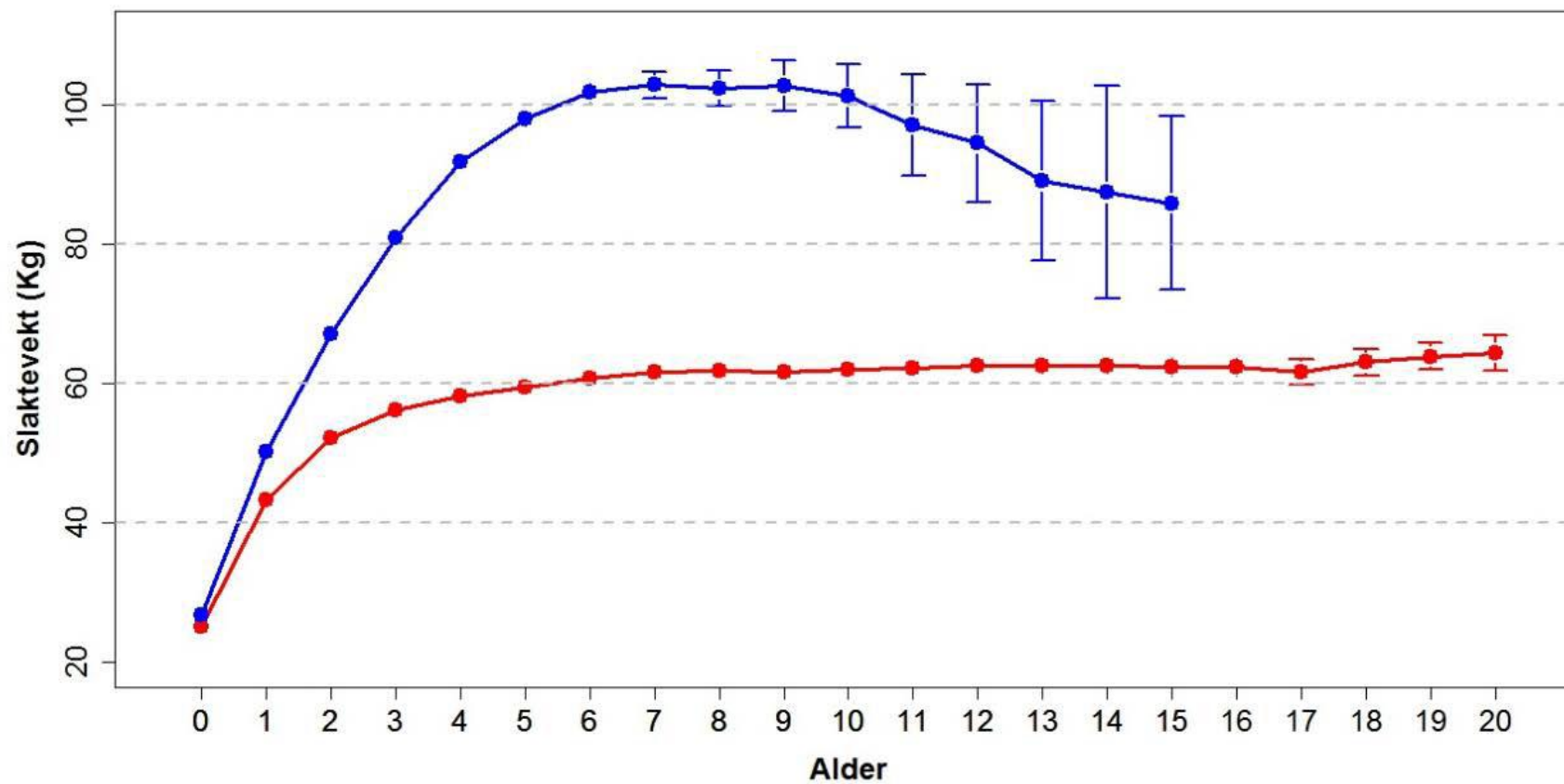
Dokumenterte «hanndyreffektar»

- Effekt av brøling → framskunding av brunsttidspunktet hos hjortekoller
- Auka vitalitet (spermkvalitet) → meir hanndyravkom
 - Positiv samanheng mellom vitalitet og gevir-/kroppsstorleik
- Auka hanndyrvekt → meir hanndyravkom
- Auka hanndyralder → meir hanndyravkom

Ungkoller vs. eldre koller som mødre

• Ungkoller• Sein brunst• Lettare kalvar• Redusert kalveoverlevning	• Eldre koller• Tidleg brunst• Tyngre kalvar• Høg kalveoverlevning

Gjennslaktevokter

Rekonstruerte bestandar før jakt 2006

Kjelde: NINA rapport 571 – Framtidig forvaltning av norske hjortebestandar utfrodringar knytt til bestandstettleik og demografi

Overvakingsområde	Gjsn alder koller	Tal koller i bestand	Gjsn alder bukkar	Tal bukk i bestand
Kvinnherad	5,0 år	2334	3,4 år	633
Flora og Gloppen	5,2 år	2562	3,0 år	693
Hemne og Snillfjord	5,2 år	1352	3,0 år	431

Gjennomsnittsalder og antal for dyr 2 år og eldre i bestandane før jakt i 2006.

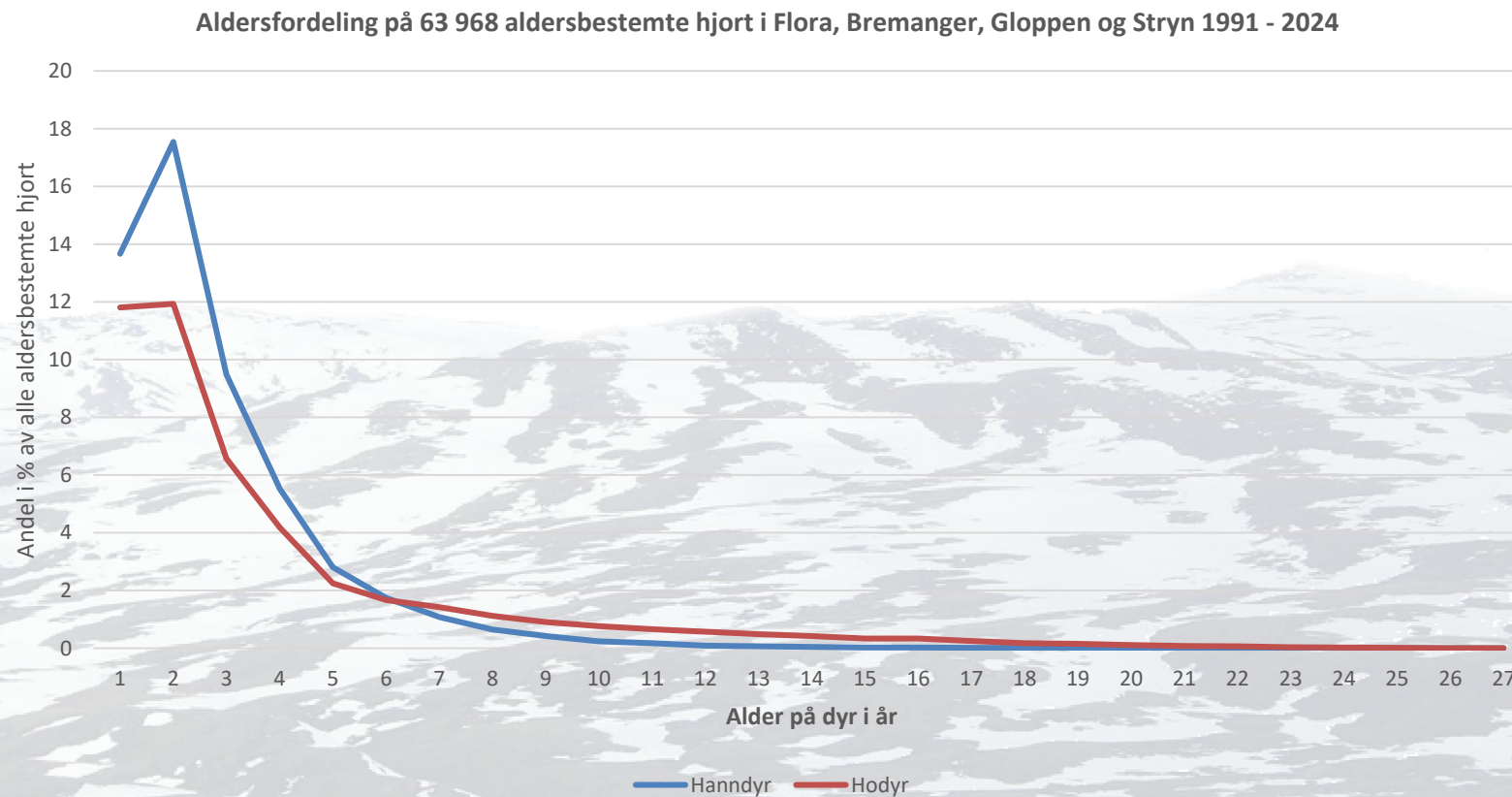
Utfordringar i hjortebestandane på Vestlandet

- Låg gjennomsnittsalder på dei vaksne dyra
- Før på mange «uproduktive» dyr gjennom vinteren
- For lite vaksne hanndyr

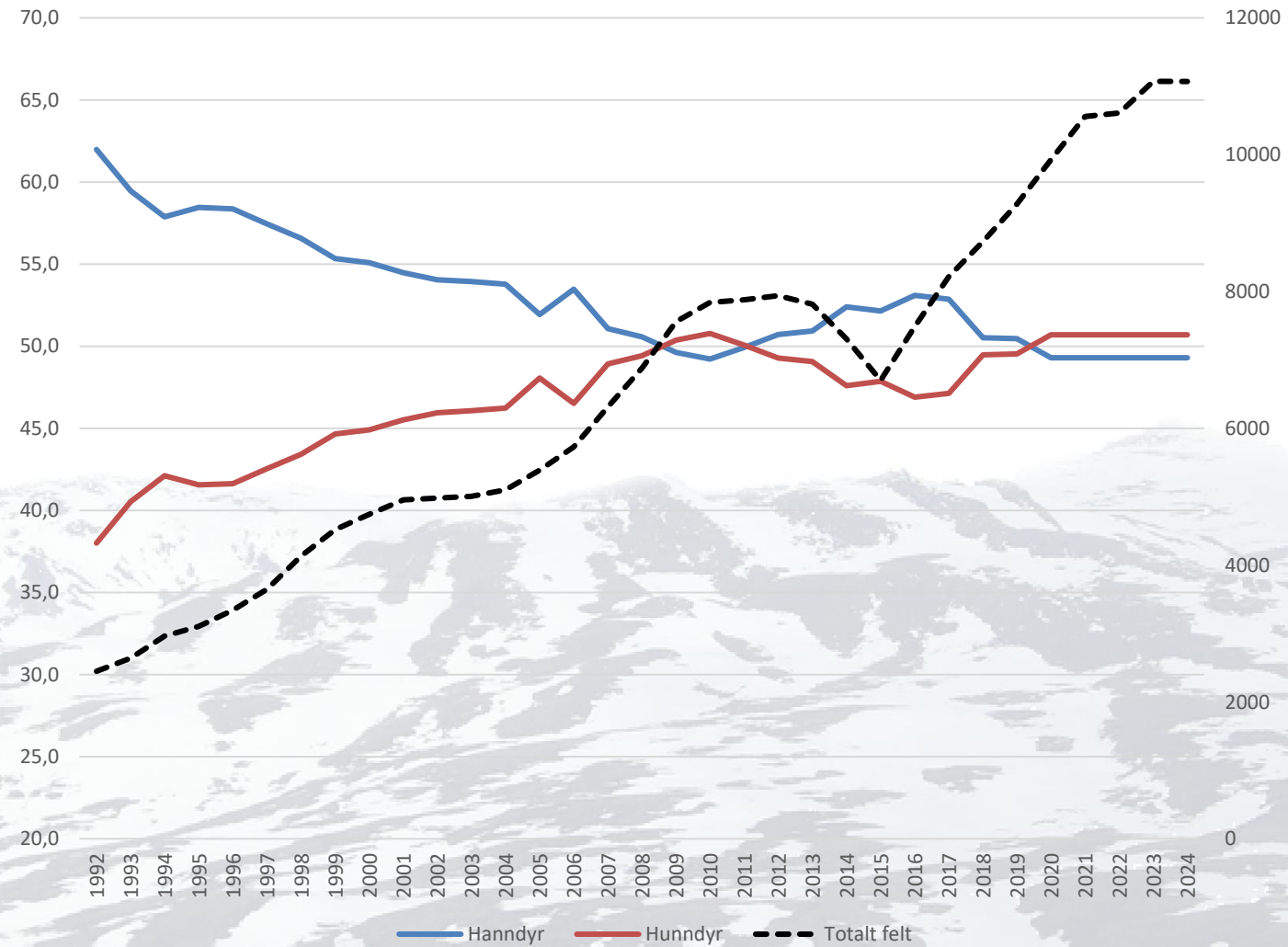

- Sein kalving – lågare slaktevekker
- Dårlegare reproduksjon mindre robuste bestandar

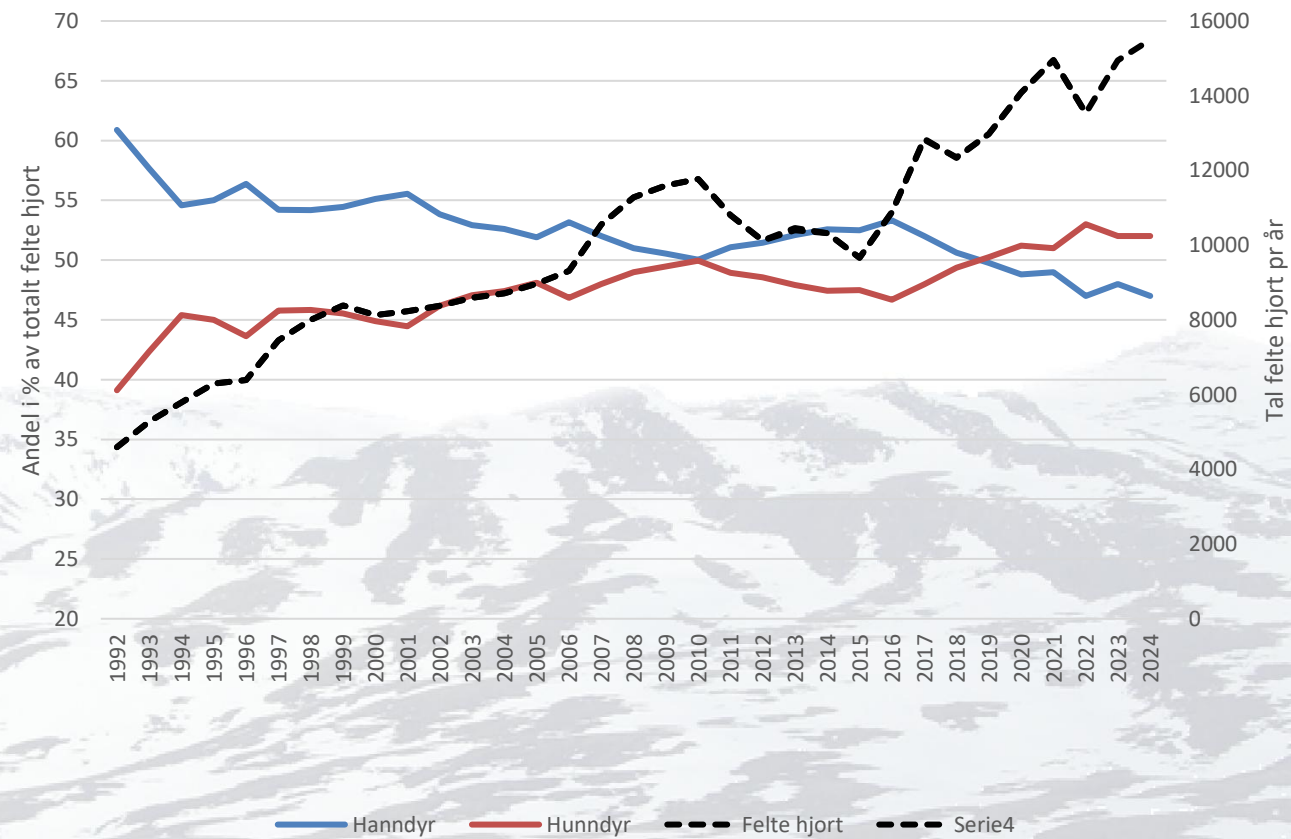
Kvifor har det blitt slik ?

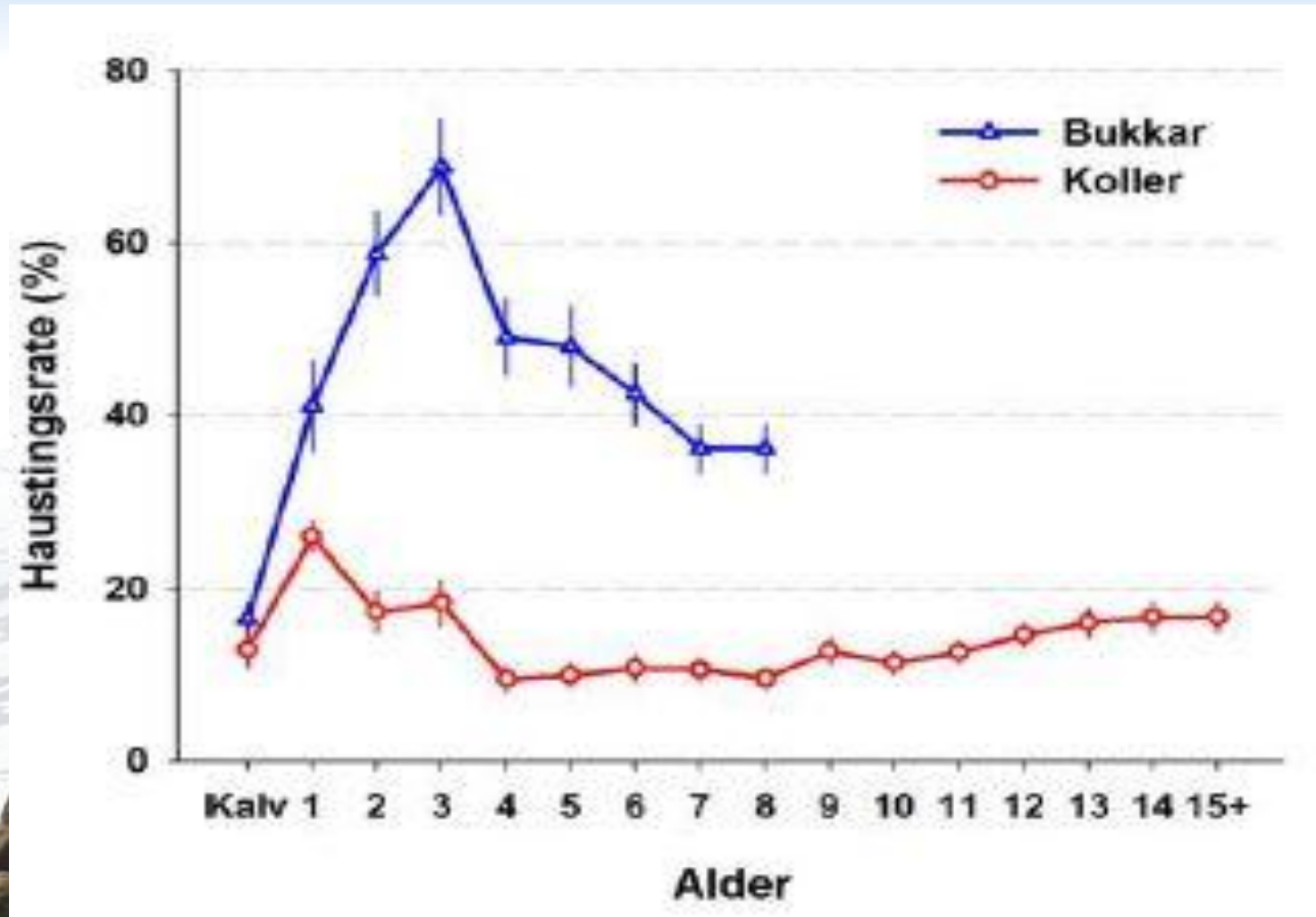
Kjønnsfordeling jaktuttak Hordaland

Kjønnnsfordeling Sogn og Fjordane

Jakttrykk ulike årsklassar Sogn og Fjordane

Norsk jakt – ei blanding av opportunistisme, kjøtjakt og trofejakt?

- Skeive kjønnsforhold, svært låg gjennomsnittsalder på hanndyr
- Jegeren har fram til no hatt lite fokus på økologi, hanndyra sin betydning i brunsten og naturleg seleksjon

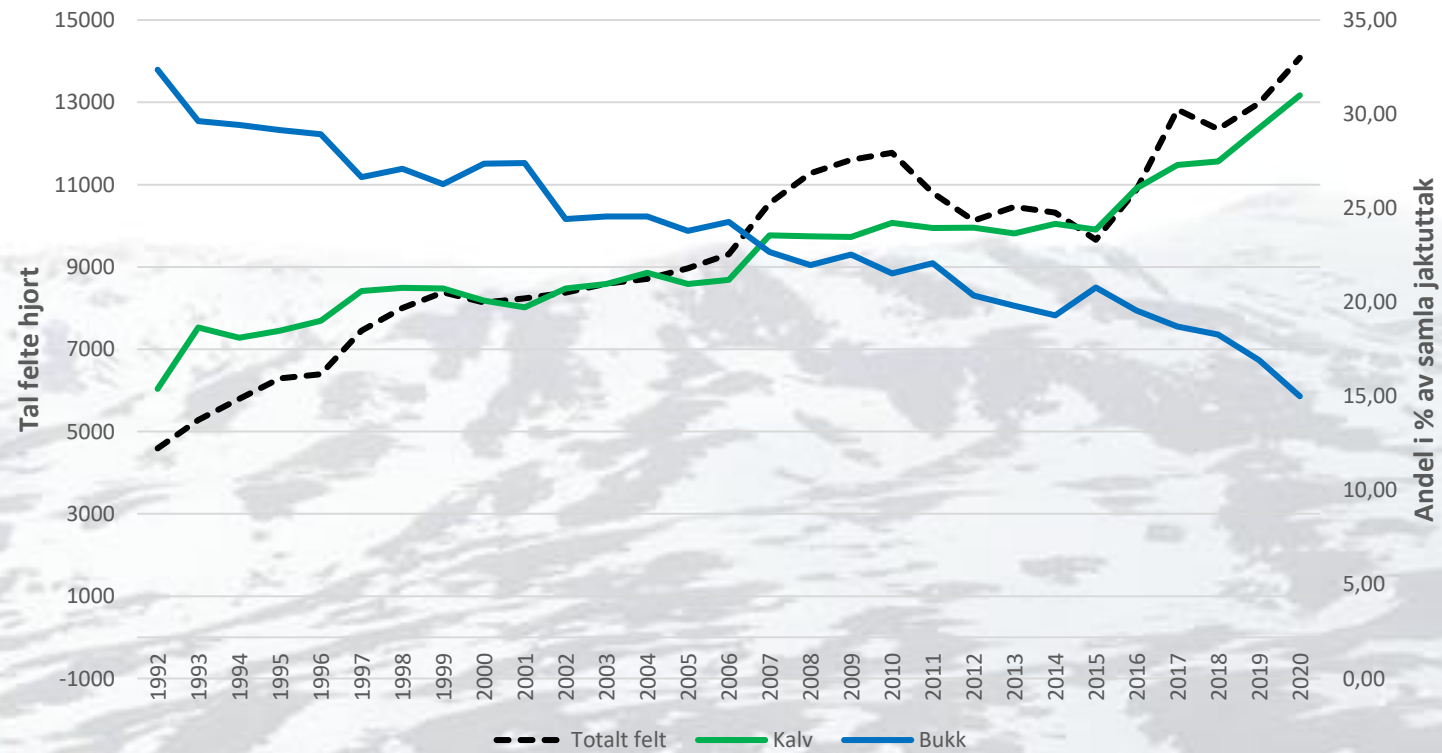
Forvaltninga er i utvikling!

- Byrja med frie løyver, no har ein differensiert mellom kjønn, og til ein viss grad alder – styrer avskytinga i større grad
- Auke i uttak av kalv og ungdyr (som i naturen)
- Slit enno med å få ei god forvaltning av vaksne dyr som sikrar «økologiske prosessar» og «survival of the fittest»
 - Kjønnsfordeling
 - Snittalder på vaksne dyr

Samarbeid nyttar!!!

Sogn og Fjordane 1992 - 2020

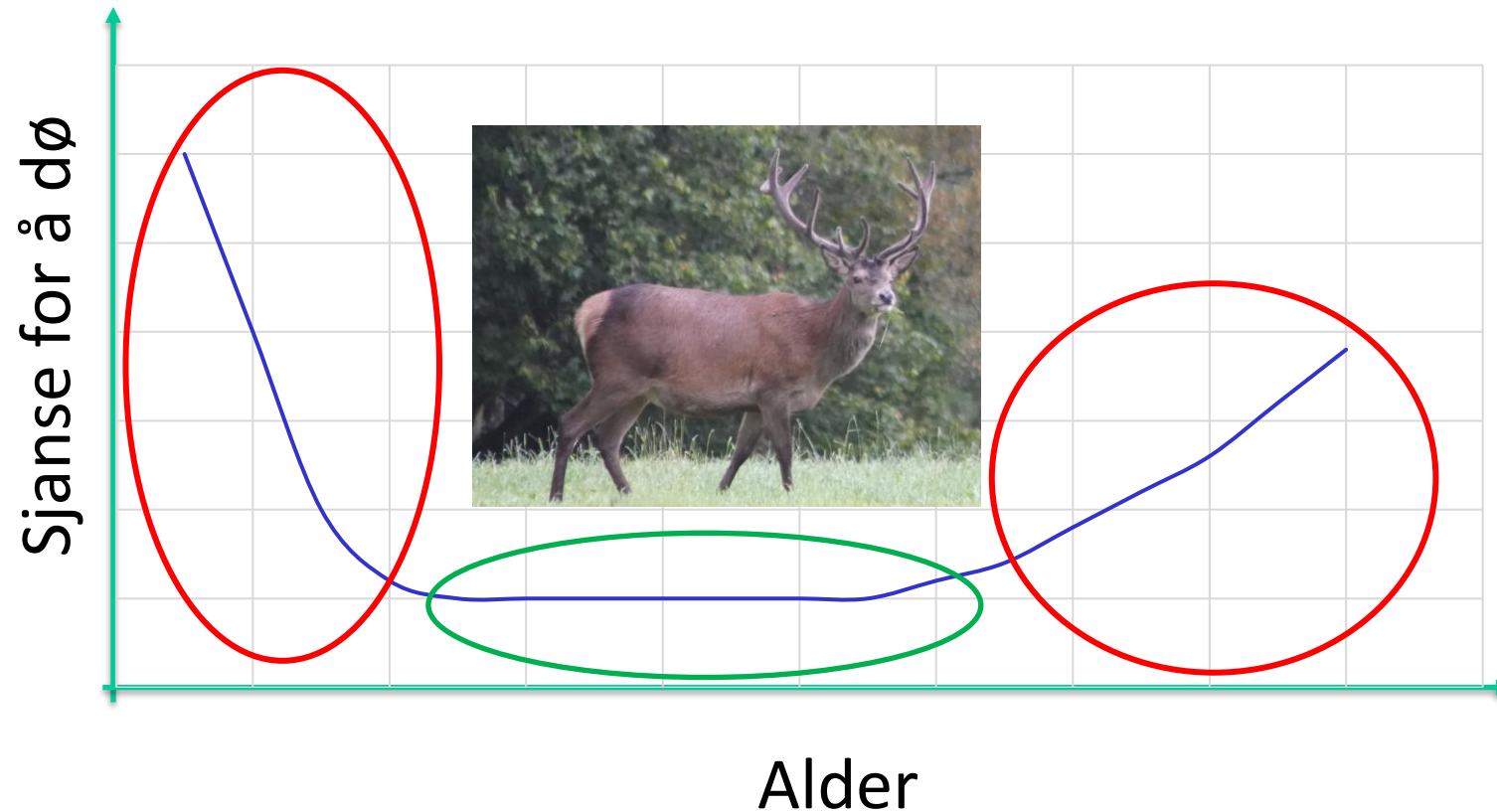

Viltforvaltning etter økologiske prinsipp

- Beskatt unge og gamle dyr
- Sikrar at vi har dyr i sin beste alder etter jakta, robust stamme
- «Survival of the fittest» - dei beste dyra med dei beste eigenskapane får flest avkom

Overleving i naturen med «profesjonelle» jegerar

I eit økosystem med rovvilt vil klima, predatorar og sjukdommar i større grad ta livet av kalv og ungdyr samt eldre, svekka dyr. Dette sikrar ei robust stamme med høg snittalder, god helse og god produksjon. **Jegerane bør etterlikne måten rovdyra jaktar på** og i liten grad jakte på de sterkaste dyra i sin beste alder.

Ein fjord er ingen hindring

Forvaltning av hjort på Svanøy

- Bestanden har i mange år vore forvalta av senteret etter økologiske prinsipp og ivaretaking av økologiske prosessar
- Ein tek ut dyr på veg inn (kalv og ungdyr) eller ut av bestanden (gamle koller og returbukkar) – etterliknar «naturleg» uttak = på same måte som rovdyr/strengt vintrar regulerer bestandar
- **Vi skyt ikkje bukk i sin beste alder (3 -12 år)** – desse skal kjempe om kollene sin gunst. Dei best tilpassa dyra vil få flest avkom. **Vi er selektive på kva koller vi skyt!**
- Dermed vert dei sterkaste og beste dyra att i vinterbestanden, og dyra får høgare snittalder og livskraft
- Svanøy er difor ein av få stadar i landet kor bukkane får høve til å vekse seg verkeleg store og sette kraftige gevir
- Når ein ferdast i skogen på Svanøy i brunsten får ein dermed oppleve ein sjeldan sterk brunstaktivitet med mange brølande storbukkar og intense opplevingar
- Dette er unikt i norsk samanheng

(c) Johan Trygve Solheim 2014

Foto: Johan Trygve Solheim©

Vi skyt ikkje dyr i sin beste alder

*Men feirar når vi lukkast med jakt på gamle
kronhjortar*

(c) Johan Trygve Solheim 2022